

ПОЕТИЧНА ЗБІРКА «ЗІВ'ЯЛЕ ЛИСТЯ». АВТОБІОГРАФІЧНІ МОТИВИ У ЗБІРЦІ «ОЙ ТИ, ДІВЧИНО, З ГОРІХА ЗЕРНЯ», «ЧОГО ЯВЛЯЄШСЯ МЕНІ У СНІ». Місце любовної теми у творчості І. Франка.

Мета (формування компетентності): предметні: літературознавчу: поглиблені знання про поетичну збірку І. Франка «Зів'яле листя». та поезій на любовну тему, навички аналізу ліричних творів, визначення цінності, відкрити світ почуттів і пристрастей, створених поетичним словом великого майстра; читацьку: удосконалення навичок виразного читання; ключові навички пізнавальної діяльності; комунікативну: вміння працювати в групах, показати свої вміння й дослухатися до думки колективу; висловлювати власні враження від прочитаного; аргументувати, доводити її; розвиток комунікативних умінь; вміння поважати думку кожного; загальнокультурну: виховання усвідомлення того, що любов — найвеличніше із людських почуттів, яке необхідно берегти і цінувати, естетичну: культуру почуттів, естетичний смак, любов до поезії.

Обладнання: аудіозапис класичної музики; портрет І. Я. Франка; таблиці; вислови письменників про збірку; презентація збірки «Зів'яле листя».

Тип уроку: урок аналізу художнього твору з впровадження інтерактивних технологій.

*Це такі легкі, ніжні вірші, з такою широкою гамою чувства і
розуміння*

*душі людської, що читаючи їх, не знаєш, кому оддати
перевагу:*

*чи поетові боротьби, чи поетів-лірикові, співцеві кохання і
настроїв.*

М. Коцюбинський

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПЕРЕВІРКА ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ

Ідейно-художній аналіз поезій «Сікстинська мадонна». «Гімн».

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Слово вчителя на тлі ліричної мелодії

* Коли людина може назвати себе щасливою?

* Що таке кохання?

* У вас, діти, все попереду, і кожен знайде свою відповідь на це питання у своєму серці. А ми сьогодні звернемося до творів письменників, де вічною темою у літературі і житті було кохання.

Читаючи літературні твори, знайомлячись із життям відомих письменників, я, звичайно, захоплювалася силою почуттів їх героїв, хвилювалася за них. Згадую слова поета «робітничої рані». В. Сосюри про це почуття «Так ніхто не кохав! Через тисячу літ лиш приходять подібне кохання».

Ads by optAd360

Ліричному герою не під силу сягнути до зір і для неї зірвати золотий Оріон. Це, справді, велика сила, що немає меж. Це всесильне почуття оновлює людину, робить життя її емоційним, цікавим. Під впливом кохання людина здатна змінити своє життя, це почуття приносить їй справжнє задоволення:

Дні і ночі думать про тебе,

Виглядати тебе щомить —

Лиш для цього, їй-Богу, треба,

Тричі треба на світі жить!

Основним мірилом людяності, краси, сили є і буде любов. Ось слова Григорія Сковороди про неї, про любов:

- * Що дає основу? — Любов.
- * Що творить? — Любов.
- * Що зберігає? — Любов.
- * Що дає насолоду? — Любов. Любов, початок і кінець, альфа і омега.

Ще в Біблії записано: «Любов мається, любов милосердствує, не зрадить, не величається, не поводитьься нечемно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє неправді, але тішиться правдою, усе зносить, вірить у все, сподівається всього, усе терпить». А ще мене просто зачарували ті сильні почуття, які об'єднували Лесю Українку і Сергія Мержинського, Павла Грабовського і Надію Сигиду. А ми сьогодні на уроці звернемось до поезій Франка:

... тихе зітхання!

Незгоєні рани, невтішні жалі;

Завмерлеє в серці кохання.

Ми звикли говорити про Франка як поета-борця, як зазначав М. Коцюбинський: «Людина, яка б вона сильна не була, не може жити самою боротьбою, самими громадськими інтересами. Трагізм особистого життя часто вплітається в терновий вінок життя народу».

Вічна тема кохання знайшла яскраве відтворення у творчості Франка — поезії, прозі, драматургії. І сьогодні на уроці ми почнемо читання ще однієї життєвої книги митця, з якого Іван Франко постане як тонкий лірик, людина з палким серцем,

чоловік, що кохає і страждає, радіє і тужить, вірить і зневірюється.

2. Оголошення теми і мети уроку

Наш урок присвячений душевним стражданням поета від нерозділеного кохання. (*Учні записують тему в зошит.*)

Перечитуючи вірші І. Франка, вирішила взяти за епіграф такі слова Коцюбинського: «... читаючи їх, не знає, кому віддати перевагу: чи поетові боротьби, чи поетові-лірикові, співцеві кохання і настрою».

Вчитайтесь у ці рядки; на уроці стоятиме проблемне питання: «Що є кохання для ліричного героя драми «Зів'яле листя»». Відповідь у кінці уроку знайдете в назві, епіграфі та поетичних рядках.

Кружляють у тихому осінньому сумному повітрі листочки і падають на мокру від дощу (чи від сліз) землю, ніби хочуть зігріти її. На тих листочках закарбовано найніжніші, найпотаємніші порухи поетичної душі. Спробуймо зрозуміти її поривання, болі, втіхи — і тоді відкриємо для себе Франка.

IV. СПРИЙНЯТТЯ І ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Слово вчителя

Важко знайти у світовій літературі більш бетежну поетичну розповідь про страждання людської душі, зраненої живими негодами і нещасливим коханням, як збірка інтимної лірики «Зів'яле листя». яка створювалася більше 10 років (1886-1896).

1896 р. 40-річний Франко видає її окремою книжечкою. У передмові до видання Франко писав, що вміщені в збірці вірші належать молодому чоловікові, який через любовну трагедію покінчив життя самогубством. Орієнтуючись на таку версію, Франко визначав жанр збірки, як власне драму почуттів, і передмову закінчив словами Гетевого Вертера:

«Будь мужньою людиною і не йди моїм слідом». Але в дійсності вірші належать перу І. Франка, багато з них мають автобіографічний характер. Образ зів'ялого листя алегоричний, автор визначає його як «завмерлеє в серці кохання». Складається збірка з трьох частин — «жмутків». Кожна з них позначена власним настроєм, ритмікою, строфікою. У «жмутках» розкривається глибока душевна трагедія ліричного героя, викликана важкими обставинами особистого життя, зокрема нерозділеного кохання:

Ads by optAd360

* «Перший жмуток». передає трагедію нерозділеного кохання, його беззахисність та вразливість.

* «Другий жмуток». написаний у народнопісенній манері, і багато поезій стали улюбленими піснями.

* «Третій жмуток». — пекельні переживання ліричного героя, спричинені нещасливим коханням.

Оригінальною є композиція «Зів'ялого листя». у якій є вірші розповідні, описові, медитативні, складні імітації народних плачів і пісень. Недарма Франко дав збірці підзаголовок «Лірична драма».

2. Один з учнів в образі І. Франка читає поезію «Тричі мені являлася любов».

3. Виступи учнів із повідомленням про жінок у житті Франка

Перше кохання — Ольга Рошкевич, друге кохання — Юзефа Дзвонковська, третє кохання — Целіна Зигмунтовська (Журовська).

4. Слово вчителя

У вірші «Тричі являлася мені любов». постає 3 великі кохання: перше — для непорочної чистоти Ольги, її високої духовності Франко вживає символ, запозичений з Біблії, — білу лілею, друге кохання — Юзефа — постає в образі

«гордої княгині, бо була унікально красива, саме їй присвячений ще один вірш із цієї збірки: «Вона умерла! Слухай!..». у якому автор передає біль втрати і розпачу (померла), а в його уяві Целіна — жінка назвичайно примхлива і горда, не відповіла на його любов — «Це жінщина чи звір».

Жінка для Франка, як і для Шевченка, була святинею, але життя змушувало її страждати, проходити випробування, бути квіткою в пилюці. Є в збірці «Зів'яле листя». два листя про жіночу трагедію (три жінки), про два полюси жіночого нещастя. Це поезії «Привид». і «Покоївка і кухня, два вікна в партелі». Перша героїня — повія, друга — законна дружина нікчемного чоловіка. Франко співчував і одній, і другій, а любов його ліричного героя до цих нещасних особлива, всепрощаюча і світла.

5. Словникова робота

- * Що таке драма?
- * Що таке лірика?
- * Що таке ліричний герой?

6. Аналіз поезії «Ой ти, дівчино, з горіха зерня».

6.1. Слово вчителя.

Франко підкреслює зв'язок поезій з народною творчістю, у якій він черпає натхнення. Як відомо, доробок Франка-фольклориста становить близько 400 пісень і 1800 коломийок, котрі він почав записувати з 10 років. Про Франківське відчуття музичного ритму свідчить той факт, що на його твори написано близько 200 композицій, а на окремі — по декілька. Микола Лисенко, який був приятелем Франка, створив на його тексти 6 романів і 2 хори.

6.2. Прослуховування пісні «Ой ти, дівчино, з горіха зерня». (музика Кос-Анатольського).

Мотив — контрастне зіставлення молодої душі дівчини, що уособлює радощі, й молодика, несмілого юнака, котрий побоюється своїх почуттів.

6.3. Дослідницько-пошукова робота.

Визначення художніх засобів:

- * вигук (ой);
- * поетичне звертання (дівчино);
- * риторичні питання та окличні речення;
- * зменшено-пестливі слова;
- * постійні епітети;
- * фразеологізми (загублю душу);
- * анафора (чом).

Яким постає автор у цій поезії? (*Тонким ліриком, з-під пера якого з'являються поезії — перлини, що стають піснями.*)

7. Робота над поезією «Чого являєшся мені у сні...?».

7.1. Прослуховування пісні (мелодія Данькевича та сучасної обробки у виконанні Віталія Козловського), порівняння їх.

Мотив — відтворення глибоких почуттів, юнацьких переживань, душевних порухів безнадійно закоханого серця; оцінка глибин чистих почуттів.

Ліричний герой — людина добра, щира, духовно багата, з вразливою душею і разом із тим — сильним характером, здатна на палке кохання.

7.2. Визначення художніх образів першої, другої, третьої строфи і їх характеристика.

1 строфа (порівняння) — очі: *чудові, ясні, сумні, немов криниці дно студене* (криниця — символ кохання, глибини її чистоти почуття); уста: *мов зарево червоне*;

2 строфа (епітети) — серце: *надірване, здавлене болем, жалем, риданням — піснями*;

3 строфа (звертання, метафори) — *зіронька* — дівчина, *диво золоте* — щастя кохання, *серце в турботі, не хоче тужити весь вік, марніє в'яне, засиха, оживає, грає, вільно віддыха*.

7.3. Визначення віршового розміру (4-стопний ямб).

Висновок. Ліричному герою є насолода бодай хоч уві сні бачити ту єдину, що є «Зіронькою». і без неї «Весь вік тужити — не жити». Нехай серце ліричного героя, що в «Турботі... марніє, в'яне, засиха». хоч уві сні, милуючись дорогим образом, «Зазнає щастя молодого, бажаного, страшного того гріха!». Поезія, покладена на музику, стала дивовижною, за душевною музикою.

Отже, герой проходить через біль, страждання, докір, егоїзм, прощення, радість, щастя. Іншими словами, переборовши образу, пройшовши через прощення, ліричний герой відчуває емоційне переживання, що змінює людину, підносить на вищий рівень і дає можливість залишити нащадкам вірші, пісні.

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗДОБУТИХ ЗНАНЬ

Повернімося до проблемного питання, яке ми поставили на початку уроку: «Що є кохання для ліричного героя драми?».

Як ви гадаєте, якби життя Франка склалося по-іншому і він не зустрів би цих трьох жінок, чи народилися б такі чудові вірші?

Чомусь відбувалося так, що поетів найчастіше надихає не щаслива, взаємна любов, а нещасна, нерозділена. Саме під впливом страждання, «солодкої муки». від кохання була написана лірика, з якою ми сьогодні і познайомилися. Всі

образи жінок, кохання у Франка зливаються в один — мрію, музу, пісню, ідеал — далекий та ясний.

VI. ПІДСУМОК УРОКУ

Хтось уже відчув у своєму житті кохання, можливо, й нерозділене. А хто із вас складав вірші про нього?

Завдання: скласти сенкан «кохання».

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Вивчити напам'ять обидва вірші.